

Gelecek için Öğrenme: Koldan Zihne ve Zihinden Kola¹

Liv Mjelde

Çeviri: Sinem Günbay

Eğitimim dolayısıyla eğitim sosyolojisinde uzmanlaşmış bir sosyoloğum. Mesleki ve genel eğitim arasındaki değişen ilişkiler üzerine pek çok farklı açıdan çalışmaktayım: Psikoloji perspektifinden, bireylerin nasıl öğrendiğini, didaktik perspektiften köklerini feodal zamanlardaki çıraklıktan alan atölye çalışmalarındaki gelenekleri öğrenmek ve buna karşıt olarak

Orta Çağ'ın kilise geleneğinden gelen akademik sınıfta öğrenme üzerine ve üçüncü olarak da sosyolojik perspektiften endüstriyel kapitalizm ile gün yüzüne çıkan beden ve zihin emeği arasındaki ayrım üzerine çalıştım. Eğitim sistemlerinin gelişimi içerisindeki gelişmeleri ve tezatlıkları anlamakta bana özellikle ilham veren eserler geçen yüzyılın başındaki iki bilim insanlarına aittir: Sovyetler Birliği'nde Lev Vygotsky ve ABD'de John Dewey.

Çalışma alanlarımdan bir diğeri de mesleki eğitimlerde gözlenebilir olması nedeniyle, endüstriyel kapitalizmin gelişimi esnasında açığa çıkan bedensel iş piyasasında ve aile ideolojisindeki hareketlerle ilintili olarak erkek ve kadın alanlarındaki cinsiyet ayrımıdır. Onlarca yıldır bu

¹ Yazarın Atina'da 30 Eylül- 1 Ekim 2016 tarihlerinde toplanan Founding Congress European Association of Professors Emeriti kongresinde yaptığı konuşmanın çevirisidir. <https://www.livmjelde.net/texts.html>

“Dikkate alınmalıdır ki felsefi geleneğin kendisi, entelektüel ve bedensel emek arasındaki ayrımın bir ürünüdür ve Pythagoras, Herodotus ve Parmedines'den beri bedensel emekçilere erişilmez olacak şekilde entelektüeller için entelektüeller tarafından korunmuştur.”

sorularla ilgili çalışmalar yapmaktayım. İlk önce sahada araştırma yaparken eş zamanlı olarak Oslo'daki büyük bir meslek yüksek okulunda danışman olarak çalıştım. Mesleki Pedagojide profesörlüğümü 1990 yılında Norveç'te aldım.

O zamandan beri de İskandinavya, Uganda ve Güney Sudan'daki yüksek lisans ve doktora öğrencilerine teknik ve mesleki eğitim alanında öğretmenlik, danışmanlık ve jüri yapmakta ve bunun yanı sıra işyerlerinde öğrenme ile kıyaslandığında okulda öğrenmenin zor olduğu alanlarda araştırma yapıp bu konu üzerinde yazıyorum. Ayrıca, mesleki pedagoji profesörü

olarak öğrencilerin araştırma ve tez yazımında ilk günden başlayarak tezlerini tamamlayana kadar paylaşım ve işbirliği yaptığı bir atölye çalışması modeli üzerine de çalışmaktayım. Uzmandan alınan danışmanlık ile kişilerin birbirine sağladığı danışmanlık “Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için, kimse arkada bırakılmayacak” şiarıyla bu sürecin ana parçasıdır. İnsanlar yaparak ve sosyal ilişkiler ile öğrenirler.

Araştırmamı yeni bir çalışma alanının keşfi olarak görüyorum. Yirmi yıl önce mesleki bilgi ve eğitim ve çıraklık gelenekleri ne halkın gündeminde ne eğitim bilimlerinin konuları arasında ne de eğitim tarihi, pedagoji ya da eğitim sosyolojisinde yer alıyordu. Norveç'teki eğitim tartışmaları sanki bedensel emek piyasası, işçi sınıfı eğitimi ve çıraklık gelenekleri hiç yokmuş gibi devam ediyordu.

Bilginin toplumsal bölümü iş pazarı için eğitilen meslek yüksekokulu öğrencilerinin ve çırakların eğitiminde geçtiğimiz yüzyılda açıkça görülmesinden ötürü hem meslek okullarında hem de iş yerlerinde bu konuda araştırmalar yaptım. Okullardaki eğitim, atölyelerdeki uygulamalı eğitim, özel ticaret ile teorik olarak bağlantılı mesleki teori ve üçüncü olarak ayrı dersliklerde öğretilen akademik dersler arasında üç kısımdan oluşan bir ayrımı içinde barındırır. Topladığım ampirik veri örgün eğitim sistemlerimizin içindeki çelişkiler ile ilgili kendi akademik eğitimsel geleneklerim ve varsayımlarım hakkında yeni sorular sormama sağladı. Bilginin ekonomi politiği ve Adam Smith, Karl Marx ve Alfred Sohn-Rethel'in metinleri üzerine çalışmaya başladığımda sorunun derinliğini kavramaya başladım. Adam Smith de Karl Marx da ana metinlerinde bilginin toplumsal bölümünü ele almaktadırlar. Alfred Sohn Rethel soyut düşüncemizdeki bu bölümlerin ömrünü ve temel doğasını anlamama sağladı: (pp.2)

“Dikkate alınmalıdır ki felsefi geleneğin kendisi, entelektüel ve bedensel emek arasındaki ayrımın bir ürünüdür ve Pythagoras, Herodotus ve Parmenides'den beri bedensel emekçilere erişilmez olacak şekilde entelektüeller için entelektüeller tarafından korunmuştur.”

La Sorbonne'da hukuk profesörü olan Yunan/Fransız Nicos Poulantzas'ın zihin emeği ve bedensel emek arasındaki ayrımı ve sınıflı toplumun son yüzyıllardaki gelişimi üzerine olan yazıları da benim için ilham kaynağı oldu. Son yıllardaki ampirik çalışmalarım bunun İskandinavya'daki okullarda örgün eğitimin genişlemesinde işçi sınıfının müfredatındaki praksiste nasıl işlediğinin iç yüzünü anlamak için belge analizleri yapmamı sağladı.

Bu kurucu kongrede bu noktaların altını çizmemin sebebi bu karmaşıklıkların gelecekteki tüm eğitim sistemlerinin temel kaygısı olacak olmasıdır. Bizlerin bu kriz ve toplumsal değişim

zamanındaki gelişmelere etkimiz olabileceğini umuyorum.

Bilimsel dünyanın yanı sıra eğitim sistemindeki krizlerle ilgili de yeni sorular ortaya atılmaktadır. Karanlık bir haritada giderek genişleyen bir alanı aydınlatan veya ışık tutan bir meşale bilim için yaygın olarak kullanılan bir metafordur. Bilim için kullanılan bu simge 1962'de Thomas Kuhn tarafından kesin hatlarıyla betimlenmiş ve yıkılmış olsa da bugün varlığını sürdürmeye devam

etmektedir. Bu görüşe göre, bilim insanının kişisel bir konumu yoktur ve görünmezdir. Bu bedenden ayrılmış objektifliği ve bilimsel özgürlüğü simgeler.

17. yüzyılda Batı Avrupa'da gelişen bilimsel görüşler el, zihin ve kalbi birbirinden ayırdı. Bu tarz ayrımlar yeni zorluklarla karşı karşıya kal-

maktadır. Rene Descartes'ın felsefi düşüncelerinden biri öncelikle insan zihninin maddeden (*res cogitas*) oluşmadığı diğer bir deyişle tinsel olduğu ve bedenin maddeden (*res extansa*) oluştuğudur. İkinci olarak bu ikisinin birbirinden farklı olmakla kalmayıp aynı zamanda birbirinden ayrı varlıklar olduğunu belirterek insanların dualistik doğasının vurgulanmasıdır. Böylece Descartes insanın akıl yürütmesinin bedenden bağımsız olduğunu ileri sürmüştür. Bedene dair anlayış bedeni ve zihni birbirinden ayıran bir biyolojik model üzerine kuruludur. Bu da bizim kol, zihin ve kalp arasında var olan temel karşılıklı ilişkiyle bağlantımızı koparır. Bu, bilim insanının insan “ruhu” nu ve öznelliğini ya da bir diğer deyişle “zihni” kiliseye bırakarak doğal dünyaya ek olarak bedeni araştırmasına olanak sağladı.²

Problemlerden biri de Kartezyen düşünce ve görüşü nasıl aşır ister hekimle görüşen bir hasta ister okullardaki veya üniversitelerdeki öğrenciler olsun araştırma yaparken insanları bir araştırma konusu ve bir bütün olarak görmeyi nasıl başaracağımızdır. Deneyim ve nitel araştırma bu konudaki merkezi kavramlardır. Bir diğer problem görme şekilleri. Hepimizin öğrenme ve

² Mjølstad, 2015

Bedene dair anlayış bedeni ve zihni birbirinden ayıran bir biyolojik model üzerine kuruludur. Bu da bizim kol, zihin ve kalp arasında var olan temel karşılıklı ilişkiyle bağlantımızı koparır.

hafızamıza bağlı çeşitli görme biçimleri vardır. “Yerleşik bakış”ın³ varlığından bahsetmek mümkündür. Kanıtı dayalı tıp, geçtiğimiz yıllarda sağlık hizmetleri ve tıbbi eğitimde güçlü ve etkili bir akım olmuştur. Ancak kanıt kavramı geniş ölçüde tartışılmış ve fikirler üzerine genel bir savaşa girilmiştir.

Mücadele çetin ama geçen on yıllar boyunca doğa ve sosyal bilimlerdeki gelişmeler eski doğruların ötesine geçmiş ve tüm mesleklerde teoriği pratikten ayırarak bilim tarihinin kendisinin nasıl bir ikili bilgi geleneğine sahip olduğunu sorgulamıştır. Beyin ile ilgili yeni araştırmalar insanın öğrenmesi ile ilgili yeni bilgileri gün yüzüne çıkarmaktadır. Eric Kandels, 50 yıl önce *Aplysia californica* isimli deniz salyangozları üzerine bir araştırma yaptı ve modern nörobilimin temellerinin kurulmasına yardım etmek için kullandığı mücevhere benzeyen bir biçimsel bir sadelik ile karşılaştı. Kandel, nöronları değiştirerek değil, onları güçlendirerek ya da nöronlar arasında yeni sinapslar oluşturarak öğrendiğimizi ortaya koyarak bu çok önemli sürecin altında yatan temel mekanizmaları açıklamış oldu. Açıklaması, bu sinaptik yeniden biçimlendirmenin gen ifadesi olarak bildiğimiz kavramı nasıl içinde barındırdığını da içeriyordu: bunun meydana gelmesinin sebebi, genlerin vücudumuzu şekillendirmenin ve saçımızı renklendirmenin yanı sıra deneyimlerden etkilenecek sürekli bir şekilde beynimizi değiştirmesidir. “Öğrendiğimiz ve hatırladığımız şeyler yüzünden olduğumuz kişiyiz.” Bu Lev Vygotsky, Aleksei Leontiev ve Alexander Luria’nın yüzyıl önceki müthiş bilimsel çalışmalarını ve kavrayışlarını yansıtmaktadır. Bu kişiler insanların yaparak ve işbirliği ile nasıl öğrendiklerinin

³ Bakınız: Mjølstad, Bente Prytz, Anna Luise Kirken- gen, Linn Getz, Irene Hetlevik 2016

anlaşılması için zemin hazırladılar. Francis Bacon’dan esinlenen Vygotsky’nin dediği gibi ne beyin ne de kol tek başına çok bir şey yapamaz. Eylem, yaparak ve işbirliği ile neticeye ulaştırılır.

Yeni bilgiler ve uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Yeni kavramlar hem sosyal hem de doğa bilimlerinde görülmektedir. Pedagojideki yeni kelimelerden bir tanesi, okullardaki tüm değişikliklerin bilimsel kanıtı sözüm ona “araştırmaya dayalı değişiklikler”i esas alması ve bu nedenle de tüm değişikliklerin araştırma ile izlenmesinin gerekmesidir. Bu yeni kavramlar benim de çalıştığım mesleki pedagoji ve mesleki öğretim bilgisidir. Mesleklerin kavramsal pedagojisi yükseköğretimdeki bu tezatlıklarla ilişkili olarak gelişti.

Özetlemek gerekirse, akademik dünyanın eğitimdeki iş dünyasına olan mesafesi yeni çözümler aramaktadır. Kol ve zihin emeği ve entelektüel ve beden emeği arasındaki geleneksel tezatlıklar hem genel olarak hem de değişik meslekler içinde çok büyük zorluklarla karşı karşıya gelmektedir. BİT’e dayalı teknolojik devrim iş süreçlerini değiştirmekte ve tüm zanaatlarda ve mesleklerde sürekli yeni beceri ihtiyacı yaratarak üretimi gittikçe artan bir hızda yeniden şekillendirmektedir. Eski meslekler ölüyor ve yenileri yaratılıyor. Konuşmamı Trondheim’daki meslektaşlarıma referans vererek bitirmek istiyorum: *Investigatore mementote vos generis humanis veritatis speciem effingere* (Araştırmacılar! İnsanlığın gerçeklik tanımını sizler yaratıyorsunuz).